

Handläggare: Sebastian Wiklund
Telefon: 08 - 508 33 598
Kicki Berg
Telefon: 08-508 33 599

Till
Utbildningsnämnden
2010-11-18

Romers rätt - en strategi för romer i Sverige

Svar på remiss av betänkande SOU 2010:55, dnr 10-661/7271 från integrations- och jämställdhetsdepartementet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande:

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen Romers rätt – en strategi för romer i Sverige
2. Omedelbar justering

Thomas Persson
Direktör

Håkan Edman
Grundskolechef

Sammanfattning

Huvuduppgifterna för delegationen för romska frågor har varit att utreda romers situation i Sverige, att främja och stödja kommunala projekt och verksamheter i olika delar av landet som syftar till att förbättra romers situation, att informera och sprida kunskap om romer och om deras situation i Sverige till allmänheten, myndigheter och kommuner. I remissen av betänkandet Romers rätt – en strategi för romer i Sverige svarar förvaltningen endast på de förslag som avser utbildning vilket är kapitel sju i utredningen. Här utvecklar utredarna en rad förslag för att förbättra romers situation i skolan.

Skolinspektionen får i uppdrag att särskilt granska studiehandledning och modersmålsundervisning i förskola/förskoleklass och grundskola för elever med romsk språk- och kulturbakgrund. Inspektionen får också i uppdrag att granska dels kommunernas stöd till romska elever, dels elevernas måluppfyllelse vad gäller grundskolekompetens. Skolverket ska i samråd med romska företrädare göra en beskrivning och analys av situationen för romska barn i förskola/förskoleklass.

Statsbidrag föreslås till kommuner för att utveckla insatser för att förbättra utbildningssituationen och att Diskrimineringsombudsmannen med en rad andra aktörer ska leda en insats för att skapa trygga förhållanden för romska elever i skolan. Det föreslås även statsbidrag för kompetenshöjande insatser för personal med romsk bakgrund och till utbildningsanordnare inom studieförbund, folkhögskolor samt kommunala vuxenutbildningar för utbildningar anpassade för elever med romsk språk- och kulturbakgrund samt för att säkra tillgången till läromedel i romani chib.

Vidare föreslås möjlighet till avskrivning av studiemedelsskulder för grundvuxstudier för personer med romsk språk- och kulturbakgrund och att utreda vilka möjligheter det finns till full bidragsfinansiering av grundvuxstudier för personer med romsk språk- och kulturbakgrund.

Utredarnas förslag är betydelsefulla delar i ett förändringsarbete för att romers rättigheter ska kunna säkerställas i svensk skola. Utbildningsförvaltningen delar den problembild som beskrivs i betänkandet och instämmer i huvudsak med utredarnas förslag. Förvaltningen föreslår därmed att nämnden lämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* (SOU 2010:55).

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts inom grundskoleavdelningen i samverkan med vuxenutbildningsavdelningen.

Bakgrund

Huvuduppgiften för hela utredningen har varit att utreda romers situation i Sverige, att främja och stödja kommunala projekt och verksamheter i olika delar av landet som syftar till att förbättra romers situation, att informera och sprida kunskap om romer och om deras situation i Sverige till allmänheten, myndigheter och kommuner. I denna remiss svarar vi endast på de förslag som avser utbildning och vilket är kapitel sju i utredningen.

Utredningens förslag och förvaltningens synpunkter

Delegationen föreslår att Statens skolinspektion får i uppdrag att inom ramen för sin kvalitetsgranskning särskilt granska modersmålsundervisning i förskola/förskoleklass, grundskola samt studiehandledning för elever med romsk språk- och kulturbakgrund.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen håller med utredarna om att det är svårt att uppskatta behovet av modersmål och detta hänger ihop med att det är svårt att rikta och anpassa informationen till en nationell minoritet som är svårt att identifiera. Utöver detta kan det vara svårt att veta vilken dialekt av romani chib som efterfrågas. Det råder även brist på utbildade modersmåls lärare. Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om att låta skolinspektionen undersöka hur kommunen bättre kan arbeta för att tillgängliggöra informationen om modersmålsundervisning samt identifiera behovet av modersmål.

Delegationen föreslår att Skolverket får i uppdrag att i samråd med romska företrädare göra en beskrivning och analys av situationen för romska barn i förskola/förskoleklass.

Förvaltningens synpunkter:

I utredningen uttrycks att det inte finns någon studie som undersökt i vilken omfattning den romska gruppen tar tillvara sin rätt till förskoleklass. Med hänvisning till Skolverkets rapport där man hävdar att många romska barn inte går till förskolan och därmed saknar viktiga erfarenheter som de flesta andra barn har vid skolstarten. Förvaltningen ställer sig positiv till en studie för att undersöka hur förskola/förskoleklass fungerar för de romska barnen och ser det också som viktigt att man i undersökningen följer upp genomförandet av tidigare insatser som visar på framgångsfaktorer och hinder i förskolan/förskoleklass. Det är betydelsefullt att man i samråd med romska föräldrar även ser över hur verksamheten kan anpassas och förbättras för barn med romsk språk och kulturbakgrund.

Delegationen föreslår inrättandet av ett statsbidrag för att kommunerna i samråd och samarbete med den romska minoriteten i kommunen ska kunna genomföra olika åtgärder och insatser inom förskola/förskoleklass samt grundskolan i syfte att förbättra den romska minoritetens utbildningssituation.

Delegationen föreslår att Diskrimineringsombudsmannen får i uppdrag att i samverkan med Barn- och elevombudet, Barnombudsmannen och Arbetsmiljöverket leda en sammanhållen insats för att skapa trygga förhållanden för romska barn i skolan.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen delar utredarnas mening om att elever med romsk bakgrund har en anmärkningsvärt hög frånvaro eller ofullständiga grundskolestudier. Vad det gäller elevernas situation är det tydligt att både skolan och hemmet bär ansvar medan det yttersta ansvaret för samarbetet vilar på skolan. Mot bakgrund av att föräldrar har ett lågt förtroende för skolan, att de inte litar på att skolan kan säkerställa att deras barn får bejaka sin identitet, kan känna trygghet och inte diskrimineras är det viktigt att utveckla insatser där det låga förtroendet kan överbryggas.

Ett särskilt statsbidrag för att arbeta med de beskrivna problemen är positivt. Förvaltningen ser det emellertid som nödvändigt att skolans huvudman får en mer central roll i detta arbete och ska vara den part som bestämmer hur medlen ska disponeras. Skolan och den romska minoriteten kan förslagsvis söka medel från huvudmannen.

Vad det gäller det andra förslaget om att Diskrimineringsombudsmannen får i uppdrag att i samverkan med Barn- och elevombudet, Barnombudsmannen och Arbetsmiljöverket leda en sammanhållen insats för att skapa trygga förhållanden för romska barn i skolan så saknar vi skolans perspektiv. Insatser i skolan kräver att skolans kunskaper beaktas redan från början. Skolan måste alltså vara en aktiv part i detta arbete. Förvaltningen framhåller vikten av ett systematiskt arbete med likabehandlingsplanen i skolan, för att säkerställa att alla barns rätt tillvaratas.

Delegationen föreslår inrättandet av ett statsbidrag för kompetenshöjande utbildningsinsatser för kommunalt anställd personal med romsk språk- och kulturbakgrund.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen instämmer i behovet av fler elevassistenter/fritidsledare, modersmåls lärare eller brobryggare med romsk bakgrund. Delegationen föreslår inrättandet av ett statsbidrag för kompetenshöjande utbildningsinsatser för kommunalt anställd personal med romsk språk- och kulturbakgrund. Statsbidraget ska göra det möjligt för kommunerna att söka medel för att vidareutbilda anställda med romsk språk- och kulturbakgrund. Bidraget ska vara möjligt att söka för redan anställd personal vilket gör att det står kommunen fritt att nyanställa personal och därefter utbilda dem. Bidraget ska täcka kommunens utbildningskostnader och anställningskostnader för den tid personen är i utbildning och en utbildningsplan ska utformas i samråd med den anställde. Staden har med framgång utbildat romska fritidsledare till lärare och förvaltningen ställer sig bakom utredarnas förslag men vill betona att detta även bör gälla alla lärarutbildningar och inte endast modersmåls lärare. Förvaltningen framhåller också vikten av att det är ett långsiktigt stats-

bidrag som finansierar hela utbildningen. Det är viktigt att det är skolan eller skolans huvudman som definierar behovet av utbildningen. Förvaltningen vill också uppmärksamma att personal med minoritetsbakgrund som anställs för att mäkla mellan minoritet och skola, och på så sätt befinner sig i båda världarna, kan ställas inför svåra beslut. Det krävs vägledning och utbildning för att klara en sådan arbetsuppgift.

Delegationen föreslår att Statens skolinspektion får i uppdrag att inom ramen för sin kvalitetsgranskning särskilt granska måluppfyllelsen vad gäller grundskolekompetens för elever med romsk språk- och kulturbakgrund och kommunernas stöd till de romska eleverna.

Förvaltningens synpunkter:

Utredarna föreslår att Statens skolinspektion bör genomföra en landsomfattande kvalitetsgranskning för att undersöka romska elevers rätt till en god utbildning i en trygg miljö samt hur skolorna arbetar för att uppnå målet att alla romska elever ska erhålla minst godkänt i alla ämnen i grundskolan. Förvaltningen instämmer i att det är viktigt granska skolans verksamhet för att veta vad som behöver göras för att lyckas bättre med elevernas skolresultat. Det är emellertid viktigt att ytterligare beskriva metoden för hur romska elevers måluppfyllelse ska granskas mot bakgrund av svårigheten att definiera målgruppen och att ingen registrering görs på etnisk grund. Att vara rom kan definieras väldigt brett och dessutom uppstår det svårigheter när stora delar av minoriteten inte vill framhäva sin bakgrund i skolan. Den uppskattning av antal romska elever som tidigare gjorts har vista sig vara osäker.

Delegationen föreslår ett inrättande av ett statsbidrag till utbildningsanordnare inom studieförbund, folkhögskolor samt kommunala vuxenutbildningar för utbildningar anpassade för elever med romsk språk- och kulturbakgrund.

Delegationen föreslår att möjligheterna till avskrivning av studiemedelsskulder för grundvux-studier för personer med romsk språk- och kulturbakgrund utreds i särskild ordning.

Uppdraget ska även omfatta att utreda vilka möjligheter det finns till full bidragsfinansiering av grundvux-studier för personer med romsk språk- och kulturbakgrund.

Förvaltningens synpunkter:

Förvaltningen ställer sig positiv till att alla oavsett ursprung ska ges möjlighet till studier inom vuxenutbildningen på grundläggande och/eller gymnasial nivå. Denna rättighet har medborgare redan i Stockholm, dvs rätt att studera till att man uppnått grundläggande behörighet för högskolan. Utbildning är en förutsättning för deltagande i ett aktivt socialt- och arbetsliv och ett livslångt lärande är en ut-

veckling som alla medborgare ska ha möjlighet att delta i utifrån individuella förutsättningar och behov. Förvaltningen anser, utifrån erfarenhet, att särskilda satsningar kan behövas inom vuxenutbildningen för nu aktuell grupp lika väl som för andra specifika grupper med särskilda behov. Primärt är att extraordinära insatser prövas i särskild ordning i stället för insatser av generell karaktär. I fall där utbildningen påbörjas med alfabetisering och utbildningen förväntas pågå under många år ser förvaltningen det som positivt att ett uthålligt förutsägbart ekonomiskt statsbidrag utgår till huvudmannen. För allmänna kurser eller yrkesutbildningar ser förvaltningen det generellt som möjligt att aktuell grupp deltar i den ordinarie vuxenutbildning med samma ersättningsnivåer som övrig utbildning. Dock kan individuella lösningar, finansierade med statsbidrag, erfordras i vissa fall.

Beträffande studiefinansieringen för den enskilde ställer sig förvaltningen positiv till att statsbidrag utgår till huvudmannen för studier inom den grundläggande vuxenutbildningen under förutsättningar att den enskilde gör framsteg i sina studier. Beträffande avskrivning av studiemedelsskulder, hänfödda till studier på grundläggande nivå, anser förvaltningen att detta skulle kunna vara möjligt under förutsättning att någon form av prestationskrav i studierna kopplas till eventuell avskrivning. Studier på gymnasial nivå däremot bör finansieras av den enskilde som studerar.

Delegationen föreslår inrättandet av ett särskilt statsbidrag för produktion av läromedel i romani chib för alla nivåer inom skolväsendet. Språkrådet och Romska språkkommittén ska i samverkan med Skolverket planera och ansvara för att läromedel med rätt nivåer och i tillräcklig omfattning i samtliga varieteter produceras för olika användningsområden.

Förvaltningens synpunkter:

Det råder brist på läromedel och det material som finns är långt ifrån tillräckligt eller anpassat för de lägre åldrarna medan elever på gymnasienivå saknar läromedel helt och hållet. Utredarna föreslår ett inrättande av statsbidrag för att kunna säkerställa produktionen av läromedel i romani chib för alla nivåer inom skolväsendet. Förvaltningen instämmer i förslaget om att det är bra och nödvändigt delvis med tanke på bristen på material delvis med tanke på att det rör ett svenskt minoritetsspråk som samhället har särskilda förpliktelser att värna om.

Förvaltningens förslag

Utredarnas förslag är betydelsefulla delar i ett förändringsarbete för att romers rätt ska kunna säkerställas i svensk skola. Förvaltningen föreslår därmed att nämnden lämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* (SOU 2010:55)

Bilaga: Romers rätt - En strategi för romer i Sverige (SOU 2010:55)